

Primljeno / Received
18-01-2018 / 2018-01-18Prihvaćeno / Accepted
23-02-2018 / 2018-02-23Ivan Lajić
Ana Malnar
Roko Mišetić

Predmigracijsko raspoloženje maturanata četiriju najvećih hrvatskih gradova

Premigratory disposition of high school graduates in four biggest cities in Croatia

U ovom radu analizirano je predmigracijsko raspoloženje među maturantima u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku temeljem rezultata empirijskoga istraživanja provedenog tijekom 2014. godine. Reprezentativan uzorak od ukupno 1830 učenika (844 učenika i 986 učenica) sastavljen je primjenom modela probabilističkoga dvoetapnog klasterkog uzorkovanja uz stratifikaciju prema tipu škole i gradu u kojem se škola nalazi, a podaci su obrađeni u statističkom analitičkom programu SPSS 20. Prosječna dob ispitanika je 18,85 godina, strukovne škole je pohađalo 54,6 % a gimnazije 45,4 % učenika. Istraživanje je pokazalo da gotovo polovina učenika ima namjeru otići iz Hrvatske radi nastavka obrazovanja ili traženja zaposlenja. U odnosu na predmigracijsko raspoloženje maturanata utvrđena je statistički značajna razlika prema spolu učenika, tipu škole koju pohađaju i gradovima u kojima žive. Nadalje, utvrđena je korelacija između socioekonomskoga statusa i cjelovitosti obitelji te religioznosti učenika s nižim predmigracijskim raspoloženjem.

This paper analyses premigratory disposition among high school graduates in Zagreb, Split, Rijeka, and Osijek based on results of empirical research carried out in 2014. A representative sample of 1,830 students (844 male and 986 female) was made by using a probabilistic two-step cluster sampling model, stratified by the type of school and the city where the school is located. The data were processed using the statistical analytical program SPSS 20. The average age of respondents was 18.85, 54.6% attended vocational schools and 45.4% attended gymnasias. The research showed that almost half of the students intended to leave Croatia to continue their education or seek employment. A statistically significant difference was determined according to gender, type of school attended, and city of residence. Furthermore, a correlation between socioeconomic status, family completeness, and religiosity, among students with a lower premigratory disposition, was also determined.

Cljučne riječi: maturanti, predmigracijsko raspoloženje, unutarnje migracije, vanjske migracije, obrazovanje

Key words: high school graduates, premigratory disposition, internal migration, external migration, education

Uvod

Migracije stanovništva fenomen su koji kontinuirano prati razvoj čovječanstva. Početak 21. stoljeća po tome nije izuzetak, međutim u proteklim gotovo dvama desetljećima migracije prate cjelokupni razvoj na globalnoj razini i prolaze kroz fundamentalne promjene kako u oblicima i dinamici tako i u odredištima (World Migration Report, 2015; de Haas, 2008; Faist i dr., 2013). Migracije tako dolaze u središte zanimanja međunarodne politike, javnosti, medija i humanitarnih organizacija, ali i znanstvene zajednice, otvarajući prostor za istraživanja, provjere teorijskih obrazaca i bolje razumijevanje uzroka i posljedica vanjskih i unutarnjih kretanja ljudi (Massey, 2003; Faist i dr., 2013; Bartram i dr., 2014). Karakter modernih migracija i okolina u kojoj do njih dolazi predstavljaju istraživački izazov koji nameće potrebu interdisciplinarnu integraciju znanja i metodologija u istraživanju tako kompleksne problematike. Slične ideje motivirale su autore ovoga rada, a različita metodološka polazišta učinila istraživanje poticajnim i dinamičnijim procesom. Rezultati istraživanja prikazani u ovom radu odnose se na predmigracijsko raspoloženje mladih u našem društvu i njihovu želju za odlaskom ili ostankom u gradu u kojem odrastaju. Mladi u Hrvatskoj čine specifičnu populaciju koja u adolescenciji prolazi kroz intenzivne i dinamične promjene (Brajša-Žganec, 2007; Kuzman, 2009) i prema različitim istraživanjima procesi globalizacije, informatizacija, razvoj tehnologije, promjene u obiteljskoj strukturi i ekonomska neravnopravnost na njih znatno utječu (Larson, 2002; Blossfeld i Hofmmeister, 2005) te su stoga izabrani za istraživanje. Kad analiziramo tranziciju kod mladih u Republici Hrvatskoj, situacija je utoliko složenija ukoliko se i samo društvo u kojem se tranzicija mladih odvija nalazi u tranziciji. Ta tranzicija zahvaća širok spektar promjena političkoga, ekonomskoga, društvenoga i kulturnoga karaktera. Stoga možemo govoriti o dvostrukoj tranziciji (Ilišin i dr., 2013) kroz koju mladi u Hrvatskoj prolaze – osobnoj i društvenoj. Istovremeno je tranzicija praćena procesima globalizacije, otvaranjem javnoga prostora i multipliciranjem količine raspoloživih informacija, dodatno potaknutih snažnim razvojem komunikacijskih i infor-

Introduction

Migration is a phenomenon that has been an integral part of human development for ages. The beginning of the 21st century is no exception; however, in the past two decades, migration has accompanied overall development at the global scale and has undergone fundamental changes in both shape and dynamics, as well as destination(s) (World Migration Report, 2015; de Haas, 2008; Faist et al., 2013). Therefore, migration has been brought to the centre of attention of international politics, the public, media and humanitarian organisations, as well as the scientific community, creating space for research, verification of theoretical patterns, and better understanding of the cause and effect of external and internal movement of people (Massey, 2003; Faist et al., 2013; Bartram et al., 2014). The nature of modern migration and its circumstances present a challenge in conducting research, which calls for interdisciplinary integration of knowledge and methodology. The research results shown in this paper refer to the premigratory disposition of young people in Croatian society and their desire to either leave or stay in the city in which they grew up. Young people in Croatia were chosen for this research because they are a segment of the population that has been undergoing intensive and dynamic social and societal changes throughout their childhood and adolescence (Brajša-Žganec, 2007; Kuzman, 2009). Various research has shown that the processes of globalisation, information and social media technology development, changes in family structure, and economic inequality have had a significant effect on youth (Larson, 2002; Blossfeld and Hofmmeister, 2005). When analysing the transition of young people in Croatia, the situation is made even more complex because the society in which these young people are growing up is itself also undergoing transition. This transition covers a wide spectrum of changes in politics, economy, society, and culture. Therefore, we could call this a “double transition” (Ilišin et al., 2013) that young people in Croatia are facing—for the specific demographic group and the society as a whole. At the same time, this transition is accompanied by the processes of globalisation, opening of public space, and broader availability of information, and enhanced by strong global development of communication and

macijskih tehnologija na globalnoj razini. Takva situacija svakoga, a posebno mlade, dovodi pred izazov izbora, koji često zbog nedostatka iskustva nije jednostavan, a njihova tranzicija prolazi kroz značajne, ali ponekad neizvjesne i stresne transformacije s različitim ishodima. Takvi uvjeti otvorili su istraživačko pitanje o tome kakav je migracijski potencijal među mladima u Republici Hrvatskoj; namjeravaju li ostati ili otići zbog nastavka obrazovanja ili zaposlenja odnosno jednostavno žele li živjeti negdje drugdje. Sama ideja odlaska začetak je i svake mobilnosti, a odlazak mladih fenomen je koji utječe na ukupnu populacijsku dinamiku i pojedinca, u pozitivnom i u negativnom kontekstu (Frieze i dr., 2004; Frieze i Li, 2010). Valja reći i da su migracije važna sastavnica demografskoga, ali i ukupnoga razvoja svakoga društva. Istraživanja Boneve i Frieze (2001) pokazala su da su osobe koje imaju želju za odlaskom u neku drugu zemlju više orijentirane na posao, postižu veće uspjehe, ali su slabije povezane s društvom i obitelji. Važan teorijski i metodološki okvir za analizu migracija kroz motive, osobne ciljeve, vrijednosti i težnje pojedinaca donijeli su u svojim znanstvenim radovima Gans (1999) i Massey (1999), a do sličnih zaključaka došli su i Koikkalainen i Kyle (2016) nedavnim empirijskim istraživanjem kognitivnih migracija koje prethode svakom stvarnom fizičkom pokretanju i imaju veliki utjecaj na migracijsko ponašanje pojedinaca. Nadalje, Koikkalainen i Kyle (2016) popunjavaju praznine u dosadašnjem razumijevanju procesa koji prethode odlasku pojedinca iz vlastite sredine i ističu važnost interdisciplinarnosti u istraživanjima migracija s naglaskom na spone kulture i spoznaje. U Hrvatskoj su migracije dobro obrađene, posebice istraživanja migracija mladih pojedinih regija, ponajprije otoka i Gorskoga kotara, pri čemu treba istaknuti niz radova Instituta za migracije i narodnosti (Lajić i Babić, 2001; Lajić i dr., 2001; Babić i dr., 2004; Babić i Lajić, 2004; Lajić, 2004; Klempić Bogadi i Lajić, 2010; Lajić i Klempić Bogadi, 2012), dok se relativno skroman broj radova bavi problematikom mobilnosti i migracijskoga potencijala među mladima iz različitih perspektiva (Šakaja i Mesarić-Žabčić, 2001; Golub, 2003; Božić i Burić, 2005; Šverko, 2005; Peternel i dr., 2015; Čipin i dr., 2016; Peračković i Rihtar, 2016).

information technologies. The situation is especially challenging for young people, who are often lack experience, making transition particularly tumultuous and stressful. It was this very observation that lead to our desire to research migration potential among young people in Croatia; whether they planned to stay or leave and what motivated this decision, one way or the other. The very idea of leaving a place is the root of all mobility, and the exodus of young people is a phenomenon that influences both individuals and the entire population and its dynamics, in both positive and negative contexts (Frieze et al., 2004; Frieze and Li, 2010). It is important to note that migration is an important part of both demographic and overall development of every society. The research done by Boneva and Frieze (2001) showed that people with the desire to relocate to another country were more work-oriented, achieved greater success, but had weaker ties to their family and society. Gans (1999) and Massey (1999) set up an important theoretical and methodological framework for migration analysis using motives, personal goals, values, and aspirations of individuals. Koikkalainen and Kyle (2016) reach similar conclusions in their recent empirical research of the cognitive migration that precedes all real physical movement and has a significant influence on the migratory behaviour of individuals. Furthermore, Koikkalainen and Kyle (2016) filled the gaps in the understanding of the processes preceding an individual leaving their environment and emphasised the importance of interdisciplinary approaches in migration research, stressing the bond between culture and cognition. Migration is a well-documented topic in Croatia, particularly in the field of youth migration in specific regions: primarily islands and Gorski Kotar. Some of the most notable research includes a series of papers published by the Institute for Migration and Ethnic Studies (Lajić and Babić, 2001; Lajić et al., 2001; Babić et al., 2004; Babić and Lajić, 2004; Lajić, 2004; Klempić Bogadi and Lajić, 2010; Lajić and Klempić Bogadi, 2012). In addition, a relatively small number of (significant) papers deals with the problems of mobility and migration potential of young people from various perspectives (Šakaja and Mesarić-Žabčić, 2001; Golub, 2003; Božić and Burić, 2005; Šverko, 2005; Peternel et al., 2015; Čipin et al., 2016; Peračković and Rihtar, 2016).

I. Lajić
A. Malnar
R. Mišetić

**Predmigracijsko
raspoloženje
maturanata četiriju
najvećih hrvatskih
gradova**

*Premigratory
disposition of high
school graduates in
four biggest cities in
Croatia*

Uzorak i metode istraživanja

U radu se analiziraju rezultati empirijskih istraživanja maturanata četiriju hrvatskih gradova: Zagreba, Splita, Rijeke i Osijeka.¹ Uzorak za istraživanje predmigracijskoga raspoloženja i osnovnih demografskih karakteristika maturanata činilo je ukupno 1830 ispitanika, 844 mladića i 986 djevojaka iz četiriju hrvatskih gradova koji su valjano ispunili anketu tijekom terenskoga istraživanja 2014. godine. Reprezentativni uzorak ciljane populacije učenika sastavljen je primjenom modela probabilističkoga dvoetapnoga klusterskog uzorkovanja, uz stratifikaciju prema tipu škole i grada u kojem se škola nalazi. Škole su izabrane prema veličini, što je omogućilo svim učenicima jednaku vjerojatnost odabira. Prema podacima Državnog statističkog zavoda u Zagrebu djeluje 39 gimnazija i 63 strukovne škole, u Splitu 15 gimnazija i 27 strukovnih škola, u Rijeci 7 gimnazija i 36 strukovnih škola te u Osijeku 7 gimnazija i 33 strukovne škole (Državni zavod za statistiku RH, 2016). Uzorak ovoga istraživanja čine učenici iz ukupno 26 srednjih škola: 6 strukovnih škola i 5 gimnazija iz Zagreba, 3 strukovne škole i 2 gimnazije iz Splita, 3 strukovne škole i 2 gimnazije iz Osijeka te 3 strukovne škole i 2 gimnazije iz Rijeke. U konačnici je anketom o predmigracijskom raspoloženju obuhvaćeno oko 4 % srednjoškolaca u Republici Hrvatskoj koji su pohađali završni razred školske godine 2014./2015. godine. U istraživanju su sudjelovali punoljetni učenici koji su dobrovoljno pristali na sudjelovanje, a nakon potpisivanja informiranoga pristanka. Maloljetni učenici koji su željeli sudjelovati u istraživanju bili su obvezni donijeti informirani pristanak koji su potpisali njihovi roditelji ili skrbnici. Također, prije početka samoga istraživanja u svim je školama učenicima ponovo usmeno objašnjeno koji su ciljevi i svrha istraživanja, postupak, mogući rizici i njihova prava. Naglašeno je kako u bilo kojoj fazi istraživanja mogu odustati i povući svoj pristanak, bez ikakvih štetnih posljedica. Dakle, ovdje se istražuje populacija potencijalnih migranata Zagreba, Splita, Rijeke i Osijeka.

¹ Ovaj rad dio je istraživanja provedenog u okviru projekta „Modernizacijski stres, mladi i migracije” (09.01./408) Hrvatske zaklade za znanost, voditelj dr.sc. Irena Martinović Klarić.

Sample and research methods

This paper analyses the results of empirical research of high school graduates of four Croatian cities: Zagreb; Split; Rijeka; and Osijek¹. The sample of premigratory disposition and basic demographic characteristics consisted of 1,830 respondents (high school graduates), 844 male and 986 female, from four Croatian cities who successfully filled out the survey during field research in 2014. The representative sample of the target population of students was formed by applying the probabilistic two-stage cluster-sampling model, in addition to stratification by school type and the city in which the school was located. The schools were chosen according to size, which gave all students an equal chance of being chosen. According to the Croatian Bureau of Statistics, there are 39 gymnasia and 63 vocational schools in Zagreb, 15 gymnasia and 27 vocational schools in Split, 7 gymnasia and 36 vocational schools in Rijeka and 7 gymnasia and 33 vocational schools in Osijek (Državni zavod za statistiku RH, 2016). Students from 26 high schools formed the sample in this research: 6 vocational schools and 5 gymnasia from Zagreb, 3 vocational schools and 2 gymnasia from Split, 3 vocational schools and 2 gymnasia from Osijek, and 3 vocational schools and 2 gymnasia from Rijeka. Furthermore, the survey on premigratory disposition included roughly 4% of high school students in Croatia who finished high school in the year of 2014/2015. Students over 18 years of age who volunteered to participate were included in the research after signing the informed consent form. Students under 18 years of age who wanted to participate in the research were required to bring an informed consent form signed by their parents or guardians. In addition, prior to the research, the students were given a verbal explanation regarding the goals and purpose of the research, its methodology, possible risks, and their rights. Students were allowed the possibility to withdraw from the research, at any point, without consequence.

¹ This paper is part of the research conducted for the Croatian Science Foundation entitled “Modernization stress, young people and migration” (09.01./408), led by dr.sc. Irena Martinović Klarić.

Prosječna je dob ispitanika 18,85 godina i značajne razlike prema dobi nije bilo između mladića i djevojaka. Nešto više ispitanika, njih 54,6 %, pohađalo je strukovne škole, a gimnaziju 45,4 %. Djevojke su brojnije u gimnazijama (50,6 %), a mladići u strukovnim školama (60,8 %), što je navedeno u tab. 1. Podaci su uneseni u bazu i obrađeni u statističkom analitičkom programu SPSS, a za prikaz rezultata primijenjena je deskriptivna statistika.

Ekonomski status određen je samoprocjenom životnoga standarda srednjoškolaca. Čak 80 % maturanata četiriju hrvatskih gradova ocijenilo je

The average age of respondents was 18.85 and there were no significant age differences between male and female respondents. A larger number of respondents, 54.6%, attended a vocational school, while 45.4% attended a gymnasium. There were more female respondents in gymnasiums (50.6%) and more male respondents in vocational schools (60.8%), as presented in Tab. 1. The data was entered into a database and analysed using the SPSS analytical program. Descriptive statistics were used to present the results.

Economic status was determined by self-evaluation of individual standard of living. Up to 80% of the high school graduates evaluated themselves as living in house-

Tab. 1. Deskripcija uzorka prema spolnoj strukturi ispitanika
Tab. 1 Sample description according to the gender structure of respondents

		Ukupno / Total (N = 1830)	Mladići / Male respondents (N = 844)	Djevojke / Female respondents (N = 986)	M-F Statistička značajnost / M-F Statistical significance
DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA / DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS	Dob (godine) – M (SD) / Age (years) - M (SD)	18,85(±0,50)	18,87(±0,49)	18,83(±0,50)	n. s.
	Škola / School (%)				p < 0,001
	Strukovna škola / Vocational school	54,6 %	60,8	49,4	
	Gimnazija / Gymnasium	45,4 %	39,2	50,6	
	Životni standard (%) / Standard of living (%)				p < 0,001
	Niski / Low	7,9 %	7,0	8,8	
	Srednji / Medium	80,0 %	77,6	80,2	
	Visoki / High	12,0 %	15,4	9,2	
	Roditelji žive zajedno / Parents live together	1,70	1,72(±0,56)	1,68(±0,59)	n. s.
	Religioznost (%) / Religiosity (%)				p < 0,002
Nereligiozan / Non-religious	31,7 %	39,1	27,9		
Religiozan / Religious	68,4 %	63,9	72,1		
ŠKOLA / SCHOOL	Školski uspjeh (1 – 5) – M (SD) / School success (1-5) - M (SD)	3,87(±0,75)	3,70(±0,79)	4,01(±0,69)	p < 0,01
	Ponašanje u školi (%) / Demeanour (%)				p < 0,01
	Neprimjereno / Unacceptable	4,8 %	7,6	2,5	
	Dobro / Good	17,0 %	22,3	12,4	
	Uzorno / Exemplary	78,2 %	70,1	85,2	

da živi u kućanstvima prosječnoga standarda, 12 % je višega i 7,9 % nižega životnog standarda.

Prema istraživanjima (Marinović Jerolimov, 2002; Marinović Jerolimov i Jokić, 2010) post-komunističko razdoblje u Hrvatskoj obilježilo je i značajan trend porasta religioznosti. Čak 89 % mladih 1999. u Hrvatskoj izjasnilo se vjernicima i katolicima (Marinović Jerolimov, 2002), a visok stupanj religioznosti potvrdili su rezultati novijih istraživanja (Črpić i Zrinščak, 2010). Statistički ljetopis RH 2014. u popisu stanovništva prema vjeri iz 2011. donosi podatak prema kojem se samo 3,81 % stanovništva izjasnilo da nisu vjernici. Visoki trend religioznosti, iako niži nego u ukupnoj populaciji, pokazali su i rezultati ovoga istraživanja, gdje se oko 70 % maturanata izjasnilo religioznima. Među religioznima u ukupnoj populaciji prema rezultatima istraživanja provedenih 1999. i 2008. povećao se udio muškaraca, a smanjen je udio žena (Črpić i Zrinščak, 2010), a prema ovoj analizi trend je nešto drugačiji i maturan-tice su u većoj proporciji (za 10 %) religioznije od maturanata.

Prosječni je školski uspjeh maturanata vrlo dobar (3,87). Djevojke imaju bolji školski uspjeh, s prosjekom 4,01, dok je ukupni školski uspjeh mladića 3,70 (tab. 1), što upućuje na sličnosti s trendom prisutnim u razvijenim industrijskim zemljama od devedesetih godina prošloga stoljeća (Burušić i Šerić, 2015). Gotovo 80 % maturanata uzorna je ponašanja u školi, djevojaka 85,2 %, a mladića 70,1 %. Nepri-mjerna je ponašanja ukupno 4,8 %, a prednjače mladići sa 7,6 % u odnosu na 2,5 % djevojaka (tab. 1).

Rezultati istraživanja i rasprava

U istraživanju se temeljem polazišnih migracijskih pitanja utvrdila migracijska prošlost ispitanika. Na pitanje „Jesi li se ikad selio?” ponuđena su tri odgovora: *jedanput ili više puta; iz drugoga mjesta u istoj državi ili nekoj drugoj te nikada*. Kao što smo u uvodnom izlaganju naglasili, budući da je riječ o eventualnoj maloljetničkoj migraci-

holds with an average standard of living, 12% deemed theirs to be above average, and 7.9% below average.

According to research (Marinović Jerolimov, 2002; Marinović Jerolimov and Jokić, 2010), the post-communist era in Croatia has been marked by a significant trend of increase in religiosity, whereby 89% of young people in Croatia declared themselves as religious and as Catholics in 1999 (Marinović Jerolimov, 2002), and this high level of religiosity has been confirmed by the results of more recent research (Črpić and Zrinščak, 2010). The data from the population census by religion from 2011, published in the Statistical Yearbook of the Republic of Croatia (2014), showed that only 3.81% of population declared themselves as non-religious. This research also found a high religiosity trend, although lower than in the total population, with roughly 70% of high school graduates declaring themselves as religious. The number of men within the total population who declared themselves as religious increased, and the number of women decreased, according to the results of research conducted in 1999 and 2008 (Črpić and Zrinščak, 2010). Our analysis showed a slightly different trend, with more female high school graduates (10%) declaring themselves religious than their male colleagues.

The average academic success of high school graduates was very good (3.87). Female respondents had higher rates of academic success with a grade average of 4.01 (on a scale of 1-5, where 5 is the highest possible grade), while the total school success of male respondents was 3.70 (Tab. 1), which points to similarities with trends present in developed industrial countries starting in the 1990s (Burušić and Šerić, 2015). Up to 80% of high school graduates achieved exemplary demeanour in schools, more precisely, 85.2% of female respondents and 70.1% of male respondents. Non-acceptable demeanour characterised 4.8% of students—7.6% of male respondents and 2.5% of female respondents (Tab. 1).

The results of the research and discussion

The migration past of the respondents was determined based on the starting migration questions. Three answers were offered to the question “Have you ever moved?": 1) once or more than once; 2) from another place within the same state or some other state; 3) and never. This question deals with “collateral migration”, which was stressed in the introduc-

ji, gdje su odluke o migracijama donosili velikim dijelom roditelji, to pitanje obuhvaća „kolateralne migracije”, gdje su ispitanici bili objekt, a ne subjekt migracija. Rezultati analize pokazuju kako se 63,6 % maturanata nije selilo. U tom sastavu gotovo je izjednačen udio maturantske populacije po spolu koji od rođenja žive u istom gradu. Migrantska skupina koja je sudjelovala u unutardržavnim kretanjima čini oko 30 % posto ispitanika i tek je 8,9 % ispitanika višestruko sudjelovao u unutardržavnim migracijama. Iskustvo življenja u stranoj državi ima 6,2 % ispitanih maturanata i oni su velikim udjelom svrstani u skupinu povratničkih migranata,² bez obzira na to jesu li rođeni u Hrvatskoj ili u inozemstvu. Ispitanici su u sva četiri grada tek u 10 % slučajeva odgovorili da se njihova obitelj iz ekonomskih razloga doselila iz mjesta podrijetla u sadašnje odredišno mjesto migracija. Iako nisu rođeni u vrijeme Domovinskoga rata, 3 % maturanata odgovorilo je da je razlog preseljenja njihove obitelji bio Domovinski rat te se stoga mogu smatrati i prisilnim migrantima druge generacije. Nažalost, veliki dio ispitanika čija obitelj ima migracijsku prošlost, a njih je čak 85 %, izjavilo je da je selidba imala „neki drugi razlog”. Taj veliki udio nedefiniranoga razloga selidbe donekle umanjuje znanstvenu vjerodostojnost pitanja i odgovora koji se odnose na same uzroke migracija. Ipak, možemo pretpostaviti kako se dio migracijskoga kontingenta selio prilikom ženidbenih migracija (spajanje ili rastavljanje) bračnih partnera (roditelja), rješavanja stambenoga pitanja, traženja boljega radnog mjesta, radnoga i obrazovanoga napredovanja itd. Važno je naglasiti da kad se migracijska namjera (želja, težnja) maturanata dovela u vezu s njihovom migracijskom prošlošću, pokazalo se kako ne postoji statistički značajna veza između predmigracijskoga raspoloženja i migracijskoga iskustva maturanata. To potvrđuje tvrdnju da je migracijsko/neemigracijsko iskustvo maturanata bilo posljedicom odluka roditelja u kojima oni nisu sudjelovali, dok njihove ispitane migracijske težnje ovaj put počivaju na njihovu samostalnom razmišljanju i odlučivanju o mogućem odlasku iz domovine.

² Jedan dio sigurno su djeca ekonomskih ili prisilnih hrvatskih migranata, dok je moguće da su neki djeca stranih državljana.

tion, since this was potentially under-age migration where the decision to migrate was probably made by the parents, making the respondents the objects, rather than the subjects, of migration. The analysis results showed that 63.6% of high school graduates had never moved. In this contingent, the share of the high school graduate population living in the same city since birth by gender is almost equal. The migrant group that participated in intrastate migration made up roughly 30% of respondents, and only 8.9% of respondents had participated in intrastate migration more than once. The percentage (6.2%) of high school graduates who participated in the research and lived in a foreign state were predominantly placed in the returned migrants group², regardless of whether they were born in Croatia or abroad. Only 10% of respondents from all four cities answered that their family had moved from their place of origin to the current migration destination due to economic reasons. Although they were not born during the Croatian War of Independence (referred to as “The Homeland War” in Croatia), 3% of respondents answered that that was the reason for their migration. Therefore, they could be viewed as second generation forced migrants. Unfortunately, a great number of respondents whose families have migrant histories (85%) said that the migration was initiated for “other reasons”. This large share of undefined reasons for migration decreased, to a degree, the scientific credibility of the question and the answers pertaining to the causes of migration. Nevertheless, it can be presumed that a part of the migration contingent moved due to marital migration (marriage or divorce of their parents), housing issues, work-related reasons, work or education changes, etc. It is important to note that when the migration intent (desire, aspiration) of the high school graduates was correlated with their migration past, there was no statistically significant link between the premigratory disposition and the migration experience of the high school graduates. This confirms the claim that the migration experience (or lack thereof) of high school graduates was due to a decision made by their parents, and their individual migration aspirations were based on their own thoughts and opinions.

² A part of this definitely involves children of economic or forced Croatian migrants, while it is possible that some are children of foreign citizens.

I. Lajić
A. Malnar
R. Mišetić

**Predmigracijsko
raspoloženje
maturanata četiriju
najvećih hrvatskih
gradova**

**Premigratory
disposition of high
school graduates in
four biggest cities in
Croatia**

Spolna struktura i predmigracijsko raspoloženje maturanata

Predmigracijsko raspoloženje mladih ispitanika analiziralo se trima pitanjima: „Gdje želiš nastaviti svoje obrazovanje?“, „Gdje želiš biti zaposlen?“ i „Gdje želiš živjeti?“ (tab. 2, 3, i 4). Uočljivo je da pitanja koja se odnose na eventualne migracije ispitanika nemaju istovjetnu težinu. Pitanja čiji se odgovori povezuju s namjerom trajnijega napuštanja mjesta življenja su „Gdje želiš živjeti?“ i „Gdje želiš biti zaposlen?“ i među njima je logičnija tješnja spona. Privremene migracije vezane su uz pitanje o nastavku obrazovanja. Za sva tri pitanja ponuđeno je pet odgovora: „U sadašnjem mjestu stanovanja“, „U drugom mjestu, ali u Hrvatskoj“, „U drugoj državi u EU-u“, „U SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr.“ i „Ne znam“.

Rezultati ankete upućuju na to da srednjoškolski glavnih hrvatskih urbanih centara u sličnim omjerima razmišljaju o odlasku ili ostanku u Hrvatskoj. Nešto manje od polovine učenika namjerava ostati živjeti u Hrvatskoj (45,9 %), a ostali razmišljaju o odlasku. Više od trećine ispitanika želi ostati živjeti u svome naselju, dok bi 10,6 % željelo živjeti u nekom drugom gradu Hrvatske (tab. 3). Statistička povezanost dokazana je između predmigracijskoga raspoloženja maturanata Zagreba, Splita, Rijeke i Osijeka i spolne strukture ispitanika. Maturantice iskazuju znatno veću želju za ostankom i nastavkom obrazovanja u urbanoj sredini gdje i žive. Recentna istraživanja u Sloveniji pokazala su slične trendove. Psihološka vezanost uz mjesto odrastanja, prijatelje i roditelje te ponuda poslova na tržištu usko su povezane s migracijskim planovima slovenskih studentica (Frieze i dr., 2011). Utječu li slični razlozi i na migracijske planove mladih u Hrvatskoj, bilo bi korisno istražiti u nekom drugom projektu. Ova analiza prati maturante gradova koji su ujedno i glavni sveučilišni centri u Hrvatskoj, pa je bilo očekivano da ih velik broj želi nastaviti obrazovanje u mjestu gdje pohađaju srednju školu. Ta situacija bitno se mijenja kod onih ispitanika koji žele nastaviti obrazovanje u Hrvatskoj, ali ne u sadašnjemu mjestu stanovanja. Svaki peti ispitanik želio bi nastaviti školovanje u domovini,

Gender structure and premigratory disposition of high school graduates

The premigratory disposition of the respondents was analysed using three questions: Where do you wish to continue your education?, Where do you wish to be employed? and Where do you wish to live? As shown in tables 2, 3, and 4. It is obvious that the questions pertaining to the potential migration of respondents do not have the same level of relevance. The questions for which the answers are linked to the intent of permanently leaving the place of residence included “Where do you want to live?” and “Where do you wish to be employed?” and a stronger link between them is logical. Temporary migration is linked to the question regarding continuing education. Five answers were offered for all three questions: “In my current place of residence”; “In another place within Croatia”; “In another EU state”; “In the US, Canada, Australia, New Zealand, etc.”; and “I do not know”.

The survey results indicated a similar ratio among high school students in main urban centres in Croatia, regarding their desire to remain in Croatia or leave. Just under half of the respondents intended to remain in Croatia (45.9%) and the rest were considering leaving. More than a third of respondents wished to remain in their place of residence, while 10.6% wanted to live in another city in Croatia (Tab. 3). Furthermore, a statistical relationship between the premigratory disposition of high school graduates from Zagreb, Split, Rijeka, and Osijek and the gender structure of the respondents was demonstrated. Female respondents expressed a significantly greater desire to stay and continue their education in the urban area where they resided. Recent research in Slovenia has shown similar trends. Psychological attachment to the place where they grew up, their friends and parents and the offer of jobs on the labour market was tightly connected to the migration plans of Slovenian students (Frieze et al., 2011). It would be useful to conduct a similar research project in Croatia. This analysis follows high school graduates in cities that are also the main university centres in Croatia, therefore, it was expected that a large number of respondents would want to continue their education in the place of their high school education, i.e. that they would want to stay in the same city. One in five respondents wished to continue their education in another place within Croatia. For this paper,

Tab. 2. Predmigracijsko raspoloženje maturanata prema spolu
Tab. 2 Premigratory disposition of high school graduates by gender

	Ukupno / Total (N = 1827)	Učenici / Male respondents (N = 843)	Učenice / Female respondents (N = 984)	M-F Statistička značajnost / M-F Statistical significance
Gdje želiš nastaviti svoje obrazovanje? / Where do you wish to continue your education?				
<i>U sadašnjem mjestu stanovanja</i> / In my current place of residence	47,6	45,5	54,5	p = ,001
<i>U drugom mjestu, ali u Hrvatskoj</i> / In another place within Croatia	22,2	39,0	61,0	
<i>U drugoj državi u EU-u</i> / In another EU state	11,7	44,9	55,1	
<i>U SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr.</i> / In the US, Canada, Australia, New Zealand, etc.	6,0	55,0	45,0	
<i>Ne znam</i> / I do not know	12,5	58,3	41,7	
Gdje želiš biti zaposlen? / Where do you wish to be employed?				
<i>U sadašnjem mjestu stanovanja</i> / In my current place of residence	30,7	42,4	57,6	p = ,001
<i>U drugom mjestu, ali u Hrvatskoj</i> / In another place within Croatia	8,9	38,0	62,0	
<i>U drugoj državi u EU-u</i> / In another EU state	24,2	47,5	52,5	
<i>U SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr.</i> / In the US, Canada, Australia, New Zealand, etc.	17,2	55,1	44,9	
<i>Ne znam</i> / I do not know	18,9	46,0	54,0	
Gdje želiš živjeti? / Where do you wish to live?				
<i>U sadašnjem mjestu stanovanja</i> / In my current place of residence	35,3	49,1	50,9	p = ,021
<i>U drugom mjestu, ali u Hrvatskoj</i> / In another place within Croatia	10,6	36,8	63,2	
<i>U drugoj državi u EU-u</i> / In another EU state	21,1	44,0	56,0	
<i>U SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr.</i> / In the US, Canada, Australia, New Zealand, etc.	17,5	49,5	50,5	
<i>Ne znam</i> / I do not know	15,5	44,7	55,3	

Predmigracijsko raspoloženje maturanata četiriju najvećih hrvatskih gradova

Premigratory disposition of high school graduates in four biggest cities in Croatia

ali u drugome mjestu. Pretpostavka je da se pod „drugim mjestom u Hrvatskoj“ podrazumijeva Zagreb jer ondje postoje fakulteti i šira lepeza raznih obrazovnih mogućnosti, stoga maturanti ostalih triju manjih republičkih centara usmjeruju svoje obrazovne želje prema glavnom gradu države. U toj populaciji prevladavaju maturantice, koje su se pokazale spremnijim otići i u zemlje Europske unije radi nastavka školovanja. Učenici su pokazali veću spremnost samo u vezi s nastavkom obrazovanja i zaposlenja u SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr. Premda je riječ o populaciji pred kojom je neposredna odluka o nastavku obrazovanja, iznenađuje podatak da samo nekoliko mjeseci prije odabira studija 12,5 % maturanata nije odabralo mjesto studiranja. Hoće li se i u Hrvatskoj dogoditi „feminizacija migracija“ (Castles i Miller, 2003), vidjet ćemo u budućnosti, kao i kakve će odluke donijeti 20 % maturanata koji još ne znaju gdje će tražiti zaposlenje.

Tip škole i predmigracijsko raspoloženje maturanata

Statistički značajan pokazatelj u analizi predmigracijskoga raspoloženja jest i tip škole koji učenici pohađaju. Učenici strukovnih škola žele svoje obrazovanje nastaviti u gradu gdje žive u znatno većem broju od učenika koji pohađaju gimnazije.

Od 12 % učenika koji ne znaju gdje bi nastavili školovanje čak ih je 65 % iz strukovnih škola. Ta je dvojba kod maturanata strukovnih škola očekivana jer se kod njih i u manjoj mjeri očekuje nastavak obrazovanja. No u nekima od tih škola postoji visoki stupanj namjere nastavka obrazovanja i pritom je logičan nastavak stjecanja višega ranga obrazovanja istovrsne obrazovne orijentacije koje su maturanti stekli u srednjoj školi (primjerice maturanti ekonomske škole nastavljaju obrazovanje velikim dijelom na ekonomskom fakultetu, maturanti medicinske škole nastavljaju obrazovanje na medicinskim fakultetima itd.). Kod te populacije primijećena je i veća želja za odlaskom u neki drugi hrvatski grad ili u SAD, Kanadu, Australiju ili Novi Zeland radi usavršavanja i daljnjega obrazovanja, dok je kod

it is presumed that the “another place in Croatia” is in fact Zagreb, since this is where many universities (public and private) are located and because it contains a wider array of educational opportunities, and thereby the most likely choice for high school graduates of the other three smaller national centres to focus their education aspirations. Female respondents were predominant in this population and also showed themselves to be more ready to move to another EU country. Male respondents showed greater readiness only with regard to education and employment in the US, Canada, Australia, New Zealand, etc. Although this is a population that will have to decide on continuing their education very soon, it is surprising that only a few months before choosing their field of study, 12.5% of high school graduates had not yet chosen a place of study. Whether Croatia will face the “feminisation” of migration (Castels and Miller, 2003) is yet to be seen, as well as the kind of decisions that will be reached by the 20% of high school graduates who still do not know where they will seek employment.

Type of school and premigratory disposition of high school graduates

A statistically significant indicator in the premigratory disposition analysis was also the type of school attended by the respondents. Vocational school students wished to continue their education in their city of residence in greater numbers than gymnasium students did.

Out of the 12% of students who did not know where to continue their education, 65% attended vocational school. This dilemma is to be expected in vocational school graduates because there is less emphasis on continuing their education. Nevertheless, some of these schools have a high rate of students going on to continue their education. Therefore, it is logical that they would continue their education at a higher level of the same educational orientation as in high school (e.g. graduates of economic high schools would primarily continue their education at a faculty of economics, graduates of medical high schools would continue their education at medical universities). With this segment, an increased desire to move to another city in Croatia, or in the US, Canada, Australia or New Zealand, in order to continue their education was noticed. On the other hand, respondents from gymnasiums showed a

Tab. 3. Predmigracijsko raspoloženje maturanata prema tipu škole
 Tab. 3 Premigratory disposition of high school graduates by school type

	Strukovne škole / Vocational schools (N = 998)	Gimnazija / Gymnasium (N = 829)	Statistička značajnost / Statistical significance
Gdje želiš nastaviti svoje obrazovanje? / Where do you wish to continue your education?			
<i>U sadašnjem mjestu stanovanja / In my current place of residence</i>	52,2	47,8	p = ,001
<i>U drugom mjestu, ali u Hrvatskoj / In another place within Croatia</i>	58,0	42,0	
<i>U drugoj državi u EU-u / In another EU state</i>	47,2	52,8	
<i>U SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr. / In the US, Canada, Australia, New Zealand, etc.</i>	53,2	46,8	
<i>Ne znam / I do not know</i>	65,4	34,6	
Gdje želiš biti zaposlen? / Where do you wish to be employed?			
<i>U sadašnjem mjestu stanovanja / In my current place of residence</i>	57,0	43,0	p = ,004
<i>U drugom mjestu, ali u Hrvatskoj / In another place within Croatia</i>	64,4	35,6	
<i>U drugoj državi u EU-u / In another EU state</i>	53,8	46,2	
<i>U SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr. / In the US, Canada, Australia, New Zealand, etc.</i>	54,8	45,2	
<i>Ne znam / I do not know</i>	47,1	52,9	
Gdje želiš živjeti? / Where do you wish to live?			
<i>U sadašnjem mjestu stanovanja / In my current place of residence</i>	59,2	40,8	p = ,003
<i>U drugom mjestu, ali u Hrvatskoj / In another place within Croatia</i>	59,1	40,9	
<i>U drugoj državi u EU-u / In another EU state</i>	53,1	46,9	
<i>U SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr. / In the US, Canada, Australia, New Zealand, etc.</i>	51,7	48,3	
<i>Ne znam / I do not know</i>	46,5	53,5	

I. Lajić
 A. Malnar
 R. Mišetić

Predmigracijsko raspoloženje maturanata četiriju najvećih hrvatskih gradova

Premigratory disposition of high school graduates in four biggest cities in Croatia

gimnazijalca iskazana veća želja za nastavkom školovanja u nekom od gradova Europske unije. Trećina učenika prvo zaposlenje planira tražiti u rodnom gradu, a takvih je najviše (57 %) iz strukovnih škola. Oko 20 % učenika još uvijek ne zna gdje želi tražiti zaposlenje u budućnosti. Nešto manje od 10 % učenika zaposlenje bi potražilo u nekom drugom hrvatskom gradu i u toj skupini prevladavaju učenici iz strukovnih škola (65 %). Od 17 % učenika koji bi otišli u „daleke zemlje” radi posla više od pola ih je ponovo iz strukovnih škola. Sklonost potencijalnom odlasku iz zemlje kod ispitanika strukovnih škola upućuje na to kako mladi razmišljaju o izlasku na tržište rada i svome budućem ekonomskom statusu u državi u kojoj je nezaposlenost mladih među najvišima u Europi (Eurostat, 2018). Vrlo slične trendove pokazali su odgovori maturanata na pitanje gdje bi željeli živjeti u budućnosti. Pred maturantom strukovne škole pruža se mogućnost izbora traženja ciljanoga zaposlenja već činom maturiranja, što znači da mu se objektivno pruža prigoda da živi negdje drugdje već u godini u kojoj je maturirao, dok se pred završenim gimnazijalcem eventualno traženje prvoga zaposlenja ne može povezivati s njegovim prethodnim općim obrazovanjem jer ono nije specijalističkoga karaktera. Dakle, kad gimnazijalac odgovara gdje bi želio živjeti, odgovor se kronološki veže uz neko udaljenije razdoblje (ako nastavlja školovanje, a to se od njih očekuje, taj će trenutak nastupiti za tri ili pet godina, to jest nakon završetka određenoga stupnja studiranja).

Mjesto stanovanja i predmigracijsko raspoloženje maturanata

Statističkom obradom podataka utvrđena je treća važna poveznica predmigracijskoga raspoloženja s mjestom stanovanja maturanata. Premda je riječ o predmigracijskim stavovima maturanata četiriju najvećih hrvatskih gradova, brojem stanovnika, ali i društveno-gospodarskim sadržajima izdvaja se pozicija glavnoga grada kao najpoželjnijega za ostanak mladih.

Pokazala se značajna razlika u migracijskim aspiracijama između mlade populacije Zagreba

greater desire to continue their education in another city in the European Union (outside of Croatia). A third of respondents planned to seek further education in their native city, most (57%) being students of vocational schools. Around 20% of respondents did not have an answer to this question. A bit under 10% of respondents intended to seek employment at another city in Croatia, most respondents from this group attended vocational schools (65%). Out of the 17% of respondents who wanted to go to “distant countries” in search of employment, more than half were students of vocational schools. The proclivity towards leaving the country, found in respondents from vocational schools, indicates how young Croatians think about their emergence on the labour market and their future economic status in a state which holds one of the highest rates of unemployment among young people in Europe (Eurostat, 2018). The respondents’ answers to the question of where they would like to live in the future showed a very similar trend. Respondents who attended vocational school were generally able to seek employment immediately upon graduation, which could mean an opportunity to live somewhere else. On the other hand, a respondent who graduated from a gymnasium would not be able to link their search for a first job with their previous general education because it was not yet specialised. Therefore, when a respondent who attended a gymnasium answered the question of where they would like to live, the answer was chronologically linked to a more distant period (if they planned to continue their education, something that is expected of them, this period would start three to five years hence, i.e. after they complete a higher-level degree).

Place of residence and premigratory disposition of high school graduates

Using statistical data processing, the third important link between the premigratory disposition and the respondents’ place of residence was established. Although we are dealing with the premigratory disposition of high school graduates of the largest four cities in Croatia, Zagreb stands out as the city in which most respondents wish to stay, due its greater population and socioeconomic opportunities.

A significant difference was observed between the migration aspirations of the respondents in the City of

Tab. 4. Predmigracijsko raspoloženje maturanata prema mjestu življenja
Tab. 4 Premigratory disposition of respondents by place of residence

	Split (N = 416)	Rijeka (N = 321)	Osijek (N = 324)	Zagreb (N = 766)	M-F Statistička značajnost / M-F Statistical significance
Gdje želiš nastaviti svoje obrazovanje? / Where do you wish to continue your education?					
<i>U sadašnjem mjestu stanovanja</i> / In my current place of residence	37,3	37,3	34,9	62,9	p = ,001
<i>U drugom mjestu, ali u Hrvatskoj</i> / In another place within Croatia	31,4	24,4	39,5	7,9	
<i>U drugoj državi u EU-u</i> / In another EU state	10,5	16,5	8,9	11,6	
<i>U SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr.</i> / In the US, Canada, Australia, New Zealand, etc.	4,3	9,0	6,4	5,4	
<i>Ne znam</i> / I do not know	16,5	12,8	10,3	12,2	
Gdje želiš biti zaposlen? / Where do you wish to be employed?					
<i>U sadašnjem mjestu stanovanja</i> / In my current place of residence	32,6	21,8	23,7	36,3	p = ,001
<i>U drugom mjestu, ali u Hrvatskoj</i> / In another place within Croatia	6,7	8,7	19,3	5,7	
<i>U drugoj državi u EU-u</i> / In another EU state	24,0	26,4	25,6	22,7	
<i>U SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr.</i> / In the US, Canada, Australia, New Zealand, etc.	17,0	19,6	16,9	16,9	
<i>Ne znam</i> / I do not know	19,7	23,5	14,5	18,4	
Gdje želiš živjeti? / Where do you wish to live?					
<i>U sadašnjem mjestu stanovanja</i> / In my current place of residence	39,9	29,6	25,9	39,2	p = ,001
<i>U drugom mjestu, ali u Hrvatskoj</i> / In another place within Croatia	9,9	9,4	18,6	8,1	
<i>U drugoj državi u EU-u</i> / In another EU state	19,9	22,1	24,6	19,9	
<i>U SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i dr.</i> / In the US, Canada, Australia, New Zealand, etc.	13,9	20,5	16,0	18,6	
<i>Ne znam</i> / I do not know	16,4	18,4	14,9	14,2	

Predmigracijsko raspoloženje maturanata četiriju najvećih hrvatskih gradova

Premigratory disposition of high school graduates in four biggest cities in Croatia

na jednoj strani i skupine triju regionalnih centara na drugoj. Prva bitna polarizacija vidljiva je u izboru mjesta nastavka obrazovanja (tab. 4). Već je istaknuto kako je na području Zagreba smješten najveći i najraznolikiji broj visokoškolskih ustanova koji osigurava najveći izbor zagrebačkim maturantima u odluci gdje nastaviti školovanje. Očekivano, dvije trećine zagrebačkih maturanta planira iskoristiti te prednosti i nastaviti se školovati u Zagrebu. Želja za nastavkom obrazovanja izvan „svoga” grada najmanja je kod zagrebačkih maturanata: njih tek 7,9 % ima takve planove.

Emigracijska želja maturanata Splita, Rijeke i Osijeka vezana uz nastavak obrazovanja daleko je izraženija. Trećina srednjoškolaca namjerava nastaviti obrazovanje u drugom gradu Hrvatske, a samo trećina namjerava studirati u rodnom gradu. Želja za zapošljavanjem u gradu življenja najprisutnija je kod zagrebačkih maturanata. Istaknuto značenje Zagreba kao aglomeracije, koja pruža niz društvenih sadržaja i najveće mogućnosti zapošljavanja u državi, još se jednom potvrdilo i migracijskim težnjama mladih. Visoki je udio i mladih Splićana, gotovo trećina, koji planiraju ostati i tražiti posao u Splitu. Split kao središte i najveći grad Dalmacije očito ima ekonomski i kulturni potencijal dovoljan za anti-migracijsko raspoloženje kod mladih (Klempić Bogadi i Lajić, 2014), za razliku od Osijeka, gdje je migracijska tendencija znatno viša. U Rijeci i Osijeku u sadašnjemu mjestu stanovanja radnu aktivizaciju želi tek nešto više od svakoga petog maturanta.

Privlačno odredište za rad za svu maturantsku populaciju jesu zemlje Europske unije. Ujednačen je udio, i to na relativno visokoj razini (između 16,9 i 19,0 %) onih koji se žele zaposliti u prekomorskim zemljama. Iznenađuje činjenica da maturanti analiziranih gradova ne pokazuju bitnu razliku između destinacije rada bliže migracijske distance (zemlje EU-a) i udaljenijih država koje su se nekad smatrale tradicionalnim iseljeničkim zemljama.

Najneposredniji odgovor o predmigracijskim željama dobiva se pitanjem gdje maturanti žele živjeti. Dok podaci dobiveni istraživanjem na-

Zagreb on one side, and the respondents from the other three regional centres on the other. The first significant polarisation is visible in their selections regarding where they wished to continue their education (Tab. 4). It has already been emphasised that the largest and most diverse number of higher education institutions is found in Zagreb, which gives respondents from Zagreb the widest local selection when deciding on the place where they will continue their education. As expected, two-thirds of the respondents from Zagreb planned on utilising this advantage and continuing their education in Zagreb. The desire to continue education in a different city is lowest among respondents from Zagreb: only 7.9%.

The desire of the respondents from Split, Rijeka and Osijek to emigrate, linked to continuing education, was significantly higher. One-third of respondents intended to continue their education in another city in Croatia and one-third intended to pursue higher-level education in their native city. The desire for employment in their place of residence was mostly present in high school graduates in Zagreb. The special significance of Zagreb as an agglomeration which offers a variety of social content and the greatest employment opportunities in the country has been confirmed via the migration aspirations of the respondents. The share of respondents from Split who planned on staying and seeking employment was also high-almost a third of them. Being the centre of Dalmatia and its largest city, Split seems to have enough economic and cultural potential to induce an anti-migration disposition among young people (Klempić Bogadi and Lajić, 2014), unlike Osijek, where the migration tendency is significantly higher. Just over a fifth of respondents in Rijeka and Osijek wished to acquire employment in their current place of residence.

(Other) European Union countries are an attractive work destination for all high school graduates. The share of students who wished to find employment in overseas countries was similarly high (between 16.9 and 19.0%). It was surprising that the respondents in the cities covered by the research did not demonstrate a significant differentiation between work destinations of lesser migration distance (EU countries), and countries that are more distant that used to be traditional emigration countries (e.g. U.S.).

The most direct answer regarding premigration desires was obtained by asking respondents graduates where they wanted to live. The data obtained by investi-

mjere ove populacije o mjestu nastavka školovanja i rada mogu predstavljati samo odluku o privremenim migracijama, iskazana želja o novoj životnoj destinaciji povezuje se s namjerom maturanata o trajnom preseljenju i ne treba nužno korelirati s odgovorima na pitanja koja se odnose na obrazovanje i mjesto zapošljavanja. Istovremeno analiza toga pitanja aktualizira i problematizira suvremeno stanje Hrvatske, u kojoj su prisutni novi oblici migracijskih tokova iz zemlje u inozemstvo, pretežno mlade i donekle obrazovanije populacije.

Najveći udio maturanata (39,9 %) koji namjeravaju ostati živjeti u Hrvatskoj zabilježen je među splitskim maturanatima. Ljubav i vezanost uz mjesto življenja prepoznate su kao važan čimbenik antimigracijskoga raspoloženja u mnogim recentnim istraživanjima (Gustafson, 2001; Scannell i Gifford, 2010) i valjalo bi provjeriti je li i u Splitu taj čimbenik također značajan. Znatni broj mladih glavnoga grada također ne planira odlazak iz zemlje. Najveću želju za odlaskom iskazali su riječki maturanti. Tek 29,6 % mladih Riječana namjerava ostati u Rijeci, dok se njih 9,4 % želi preseliti unutar Hrvatske. Još manji udio maturanata koji žele ostati živjeti u svome gradu zabilježen je u Osijeku. Tu namjeru iskazuje tek svaki četvrti maturant. No za demografsko stanje u Hrvatskoj valja istaknuti to da iako ne žele Osijek za svoje buduće prebivalište, ne žele ni otići iz Hrvatske. Takvu namjeru osječki maturanti iskazuju u dvostruko većem broju nego istraživane populacije ostalih regionalnih centara. Taj podatak upućuje na složenu povezanost društveno-gospodarskoga razvoja i demografskih promjena kada spor urbani razvoj utječe da prostor s pretežito imigracijskim obilježjima u prošlosti prelazi u prostor s naglašenim emigracijskim obilježjima u sadašnjosti (Akrap i Živić, 2009; Živić, 2013). Namjere ostanaka i eventualnoga unutardržavnog preseljenja vrlo su slične za splitsku i zagrebačku populaciju na jednoj strani, dok su stanovite sličnosti primjetne među maturanatima Osijeka i Rijeke.

Najveću želju za trajnim preseljenjem, odnosno namjeru života u inozemstvu, pokazuje riječka populacija maturanata. Zemlje u kojima bi željeli živjeti jesu zemlje EU-a, ali zanimljivo je

gating this population's intentions regarding the place in which to continue their education and work could only represent a decision for temporary migration. Contrary to this, the expressed desire for a new life destination was linked with the respondents' intentions to permanently relocate and did not necessarily correlate to their answers to previous questions, pertaining to education and place of employment. At the same time, the analysis of this question brings the current situation in Croatia into light, in which new forms of migration from Croatia to other countries are present, primarily involving young people who are somewhat more educated.

The largest share of respondents (39.9%) who intended to stay in Croatia was observed in students from Split. Love and attachment to place of residence has been recognised as an important factor in the anti-migration disposition in much recent research (Gustafson, 2001; Scannell and Gifford, 2010) and it should be ascertained whether this factor is significant in Split as well. A significant number of young people in the capital also did not plan to leave the country. Respondents from Rijeka expressed the greatest desire to leave. Only 29.6% of respondents from Rijeka intended to stay in Rijeka, while 9.4% wished to move elsewhere within Croatia. An even smaller share of respondents who wanted to remain in their city was recorded in Osijek. Every fourth respondent expressed this intention. However, with regard to demographic conditions in Croatia, it is important to note that although they might not wish to remain in Osijek, they do want to stay in Croatia. Respondents from Osijek expressed such intent twice as often as the researched populations in other regional centres. This information points to a complex link between socioeconomic development and demographic changes, where slow urban development transforms a space that was once predominantly characterised by immigration into a space characterised by emigration (Akrap and Živić, 2009; Živić, 2013). The intentions to stay and possible interstate migration are very similar between respondents of Split and Zagreb on the one hand, and between those from Osijek and Rijeka on the other.

Respondents from Rijeka showed the greatest desire for permanent relocation, i.e. the intent to live abroad. They would prefer to live in other EU countries, but these respondents also often stated overseas coun-

da su među tim maturantima visoko rangirane i prekomorske zemlje, pa se udio inozemnoga migracijskoga odredišta gotovo približava državama EU-a. U istim migracijskim smjerovima htjeli bi sličnim udjelom sudjelovati i osječki maturanti, međutim kod njih su istaknutiji europski od preoceanskih pravaca iseljavanja. Iste tendencije pokazale su i analize provedene prije dvadesetak godina (Šakaja i Mesarić-Žabčić, 2001) kada su kao najpoželjnija migracijska odredišta mladi iz Osijeka izdvojili Njemačku i srednjoeuropske gradove. Najmanju iseljeničku tendenciju pokazuju splitski maturanti. Tek bi svaki treći stanovnik te populacije živio u inozemstvu, a najmanjim udjelom pokazuju i želju da se odsele u prekomorske zemlje.

Determinirajući čimbenici predmigracijskoga raspoloženja maturanata

Daljnijim analizama podataka statističko-analitičkim programom SPSS utvrđena je korelacija predmigracijskoga raspoloženja s religioznošću maturanata i socioekonomskim statusom obitelji, obrazovanjem roditelja i cjelovitošću obitelji (tab. 5).

Obitelj je temeljna društvena jedinica, važna za ispunjavanje psihofizičkih i socijalnih potreba, odnosno polazište u kojem se odigrava formiranje ličnosti (ur. Ilišin i dr., 2017, 31). Obitelj je uz to, posebno u siromašnim društvima, i temeljna ekonomska jedinica. Stoga obitelj u značajnoj mjeri determinira raspoloženja svojih članova, uključujući i ona koja utječu na donošenje odluke o migriranju – predmigracijsko raspoloženje. Što se tiče obiteljske i roditeljske strukture u Hrvatskoj, ona se prilično sporo mijenja, u usporedbi s većinom europskih zemalja, stoga još zadržava dosta tradicijskih obilježja. (Raboteg-Šarić i dr., 2003, 15) Obitelj je središte društvenoga i individualnoga života i kao takva predstavlja okružje u kojem dolazi do definiranja ključnih odluka vezanih kako za obitelj tako i za pojedince koji je čine. Pritom veliku važnost ima obiteljska struktura te obrazovni i ukupni socioekonomski status obitelji. Potočnik (2017) navodi kako mladi iz obitelji višega socioekonomskog statusa, u kojima je barem jedan roditelj vi-

tries as their desired destination, making the share of foreign migration destinations almost as high as the share of EU destinations. Respondents from Osijek wished to participate in the same migrational directions in similar shares; however, in this population, European destinations were more often cited than overseas immigration destinations. Analyses conducted nearly 20 years ago (Šakaja and Mesarić-Žabčić, 2001) showed the same tendencies, where the most desired migration destinations stated by young people from Osijek included Germany and Central European cities. High school graduates from Split showed the smallest migration tendencies. Only a third of this contingent wished to live abroad and they also had the lowest share of people interested in moving to overseas countries.

Determining factors of premigratory disposition of high school graduates

By using further data analysis in SPSS analytical software, a correlation between the premigratory disposition and the socio-economic status of the family, parents' education, family completeness, and respondents' religiosity was established (Tab. 5).

The family is the fundamental social unit, important for the fulfilment of psychophysical and social needs, and a starting point for the formation of personality (eds. Ilišin et al., 2017, 31). The family is, particularly in the poorest societies, also the basic economic unit. Therefore, the family significantly determines the disposition of its members, including those that influence the decision-making on migration-the premigratory disposition. Family and parenting structures in Croatia have changed relatively slowly compared to most European countries, and therefore many traditional features have been retained. (Raboteg-Šarić et al., 2015) The family is the centre of social and individual life and as such is an environment that defines key decisions related to the family as well as the individuals in the family. The family structure, educational and overall socio-economic status of the family are of great importance. Potočnik (2017) states that young people from higher socioeconomic status families, where at least one parent has high-

Tab. 5. Korelacija predmigracijskoga raspoloženja s obrazovanjem roditelja, socioekonomskim statusom, cjelovitošću obitelji i religioznošću maturanata
Tab. 5 Correlation of the premigratory disposition with the parents' education, socio-economic status, family completeness, and respondent religiosity

	Obrazovanje roditelja / Parents' education	Obiteljski materijalni status / Family income status	Cjelovitost obitelji / Family completeness	Religioznost / Religiosity
Migracije: broj seljenja / Migration: number of moves	-,088**	-,091**	-,168**	-,009
Migracije: odredište / Migration: destination	-,098**	-,061**	-,137**	,020
Migracije: nastavak obrazovanja / Migration: education continuation	,053*	-,015	-,064**	-,133**
Migracije: zaposlenje / Migration: employment	,031	,004	-,021	-,183**
Migracije: život / Migration: life	,049*	,003	-,040	-,211**
MIG_seljenja = mean (mig_br.selj, mig_mjesto) / MIG_moving = mean (mig_no. Mov, mig_place)	-,096**	-,077**	-,160**	,003
Migracijska_namjera = mean (mig_nastobr, mig_nastzap, mig_ziv) / Migration_intent = mean (mig_conted, mig_contemp, mig_lif)	,053*	-,003	-,050*	-,209**
Migrac_zivot_rad = mean (mig_nastzap, mig_ziv) / Migrat_life_work = mean (mig_contemp, mig_lif)	,040	,000	-,034	-,205**

sokoobrazovan, imaju veću vjerojatnost postizanja akademskoga obrazovanja od potomaka niže obrazovanih roditelja. (Potočnik, 2017).

Istraživanja Ujedinjenih naroda pokazuju da razlozi za migraciju mladih variraju. Često kombinacija nekoliko glavnih čimbenika dovede do odluke o migraciji. Osobna razlozi, socioekonomski uvjeti i politička situacija u zemlji porijekla mogu biti važni čimbenici koji tomu doprinose (United Nations, 2013, 22). Osobni razlozi i posebno socioekonomski uvjeti koji utječu na donošenje odluke o migriranju kod mladih su osoba u najvećoj mjeri determinirani obitelji i njezinim socioekonomskim statusom. Proces donošenja odluke o migriranju odvija se pritom na dvjema razinama, individualnoj i obiteljskoj, na što upućuju rezultati i ovoga istraživanja. Učenici iz Zagreba, Splita, Osijeka i Rijeke čija je obitelj višega materijalnog i socioekonomskog statusa, a roditelji su obra-

er education, are more likely to achieve academic education than the descendants of lower educated parents.

United Nations' research shows that the reasons for youth migration vary. The decision to migrate is often the result of a combination of several major factors. Personal reasons, socioeconomic conditions, and political situation in the country of origin can be important contributing factors (United Nations, 2013, 22). Personal reasons and especially socioeconomic conditions that are of particular influence on the decision-making on migration in young people are largely determined by the family and its socioeconomic status. The decision-making process on migration takes place at two levels, both individual and family, as evidenced also by the results of this research. Students from Zagreb, Split, Osijek and Rijeka, whose families were of a higher material and socioeconomic status and had parents with higher educations had a lower disposition to-

Predmigracijsko raspoloženje maturanata četiriju najvećih hrvatskih gradova

Premigratory disposition of high school graduates in four biggest cities in Croatia

zovaniji imaju niže migracijsko raspoloženje. Ekonomsko-socijalna stabilnost obitelji pokazala se kao značajan protektivni čimbenik u namjeri odlaska mladih iz Hrvatske. Maturanti iz cjelovitih obitelji imaju niže predmigracijske aspiracije i kad je riječ o obrazovanju i kad je riječ o trajnom preseljenju. Slične rezultate pokazala su istraživanja migracijskih namjera mladih u Irskoj, gdje unatoč ekonomskoj krizi stvaranje odluke o iseljavanju prvenstveno ovisi o osobnim razlozima. Posebno je bitno zanimanje roditelja kao i obiteljske okolnosti, tj. podržavaju li roditelji planove svoje djece o mobilnosti (Cairns, 2014).

Nadalje, korelacijska analiza uputila je na značajnost religiozne samoidentifikacije maturanata. U glavnim regionalnim gradovima istraživanja religioznosti na cjelokupnoj populaciji pokazala su kako je 93,7 % religioznih u Osijeku, 90,2 % u Splitu, 89,8 % u Zagrebu i 86,0 % u Rijeci. Ta analiza upućuje na visoku iako nešto slabiju religioznosti (68,4 %) i među mladima. Neka ranija istraživanja ističu da je više mladih iz gradova nego sa sela odgovorilo kako im vjera pomaže da se nose sa životnim teškoćama (Leutar i Josipović, 2008). Ipak, unatoč niže iskazanoj religioznosti rezultati istraživanja pokazali su povezanost duhovnosti i želje za ostankom u Hrvatskoj. Što je maturant religiozniji, pokazuje veću želju za ostankom u svome mjestu stanovanja kada su posrijedi nastavak obrazovanja i traženje zaposlenja. Slične rezultate imala su i neka američka istraživanja. Manja vjerojatnost preseljenja iz Meksika u Sjedinjene Američke Države zabilježena je kod mladih koji su religiozni (Hoffman i dr., 2015). Migracije stanovništva su višedimenzionalan fenomen koji povezuje različite društvene i kulturne norme i prakse s populacijskim procesima, a istraživanja iseljeničkih namjera pokazala su se kao dobar pretkazivač buduće mobilnosti. Longitudinalna studija provedena u Nizozemskoj iznosi podatak kako 34 % ispitanika s aspiracijama i namjerama iseljavanja su i emigrirali unutar petogodišnjeg razdoblja (van Dalen i Henkens, 2013).

ward migration. The economic and social stability of the family proved to be a significant protective factor regarding the intention of Croatian youth to leave their homeland. Graduates from complete families showed lower premigratory dispositions in terms of both education and permanent resettlement. Similar results were observed in research of migration intentions of Ireland's youth, where, despite the economic crisis, the formation of a decision to emigrate primarily depended on personal reasons. The profession of parents as well as family circumstances, i.e. whether parents supported their children's intentions or not, were particularly important (Cairns, 2014).

Furthermore, the correlation analysis showed the importance of religious self-identification of the respondents. In the major regional cities, research of religiosity on the entire population has shown that 93.7% identify as religious in Osijek, 90.2% in Split, 89.8% in Zagreb and 86.0% in Rijeka. This analysis has indicated a somewhat lower level (but still high) of religiosity (68.4%) among high school graduates. Some earlier research has shown that more young people from towns than villages stated that their faith helped them to deal with life's difficulties (Leutar and Josipović, 2008). Nevertheless, despite lower religiosity, the results of the research have shown a link between religiosity and the desire to remain in Croatia. If a student identified themselves as more religious, they tended to show a greater desire to stay in their place of residence, when it came to continuing education and seeking employment. Similar results in some U.S. research can be found. A lower probability of relocation from Mexico to the United States was recorded among young people who were religious (Hoffman et al., 2015). Migrations of the population are a multidimensional phenomenon that links different social and cultural norms and practices with population processes, and research of emigrant intentions has proven to be a good predictor of future mobility. A longitudinal study conducted in the Netherlands revealed that 34% of respondents, with aspirations and emigration intentions, emigrated within the five-year period (van Dalen and Henkens, 2013).

Zaključak

Početak novoga stoljeća Republika Hrvatska suočila se s novim valom migracija. U suvremenim migracijskim tokovima po svojim obilježjima sudjeluje novi profil migranta. To je obrazovaniji migrant koji ima barem srednjoškolsko obrazovanje, a ulaskom Hrvatske u Europsku uniju ravnopravno se nalazi na europskom tržištu rada. Migracijama ne ostvaruje samo gospodarske težnje, prije svega zapošljavanje i veću plaću nego u svojoj domovini, već traži posao na mjestima gdje su veće mogućnosti usavršavanja i stjecanja novih znanja. Ti trendovi upozoravaju na nužnost sustavnijega i promišljenijega rješavanja problema iseljavanja mladih. Naime, ljudski i intelektualni kapital jamstvo je i razvoja i napretka.

Predmigracijsko raspoloženje ima ključnu ulogu u potencijalnim migracijama i prethodi svim migracijama te, bez obzira na to što je u pravilu uvijek naglašenije od stvarnoga opsega migracija, omogućuje bolje razumijevanje suodnosa socioekonomskih prilika, osobnih težnji, različitih izbora i nečije (i) mobilnosti. U ovom radu analizirani su podaci empirijskoga istraživanja prikupljeni 2014. na uzorku od 1830 srednjoškolskih maturanata četiriju najvećih gradova Hrvatske: Zagreba, Splita, Osijeka i Rijeke. Valja istaknuti da ova anketa ne analizira uzroke migracija mladih, razloge odabira migracijskoga odredišta ili razloge ostanka u mjestu maturiranja, već je poslužila za mjerenje namjera odlaska ili ostanka srednjoškolaca u Hrvatskoj te je utvrđen njihov osnovni profil (spol, tip srednje škole, obiteljsko stanje, migracijska prošlost, težnja prema migracijskom odredištu, namjera ostanka itd.). Statistički značajna povezanost pokazala se između spolne strukture, vrste škole koju pohađaju i mjesta stanovanja s jedne strane te migracijskih planova mladih s druge. Učenice većim udjelom nego učenici žele živjeti u Hrvatskoj, ali istovremeno unutar onih koji žele nastaviti školovanje ili tražiti posao unutar EU-a ili negdje drugdje u Hrvatskoj maturantice su spremnije otići. Značajne razlike pokazuju i podaci o migracijskom raspoloženju učenika strukovnih

Conclusion

At the beginning of the new century, Croatia faced a new wave of migration. According to its characteristics, a new profile of migrants is taking part in contemporary migrations. This is a migrant that is more educated, possesses at least high school level education, and, after Croatia's accession to the EU, is on equal footing in the European labour market. These migrants do not only fulfil their economic desires by migrating, primarily employment and larger salary than in their own countries, rather they seek employment in places that offer better education opportunities. These trends warn of the necessity for a systematic and deliberate approach to solving the problems concerning today's young people, as human and intellectual capital is a guarantee for development and progress.

Premigratory disposition plays a key role in potential migration and precedes all migration. Although it is usually more emphasised than the actual scope of migration, premigratory disposition enables better understanding of the relationship between socioeconomic conditions, personal desires, various choices, and an individual's (im) mobility. This paper analyses the data gathered in the empirical research conducted in 2014 on the sample of 1,830 high school graduates from the four largest cities in Croatia: Zagreb; Split; Osijek; and Rijeka. It is important to note that this survey does not analyse the causes of migration of young people, the reasons for choosing the migration destination, or the reasons for staying in the place where they graduated from high school. Rather, it serves for measuring the intent of high school students in Croatia to leave or stay in their home town, and for determining their elementary profile (gender, type of high school, family status, migration history, aspiration towards the migration destination, intent to remain, etc.). A statistically significant relationship was established between the gender structure, type of school the students attended, and their place of residence on the one hand, and the migration plans of the same young people on the other. A greater share of female respondents as compared to male respondents wished to stay in Croatia. At the same time, in the population of female respondents who wished to leave, a significantly larger number of them was more ready to continue their education or seek employment in the EU or somewhere else in Croatia. The data on the premigratory disposi-

I. Lajić
A. Malnar
R. Mišetić

**Predmigracijsko
raspoloženje
maturanata četiriju
najvećih hrvatskih
gradova**

*Premigratory
disposition of high
school graduates in
four biggest cities in
Croatia*

škola i gimnazijalaca. Učenici strukovnih škola planiraju nastaviti obrazovanje i tražiti prvo zaposlenje u gradu u kojem žive, dok su gimnazijalci motivirani za odlazak u neki od europskih gradova radi nastavka školovanja. Na složenu povezanost socioekonomskog razvoja i demografskih promjena upućuju analize povezane s mjestom stanovanja učenika. Emigracijske težnje osječkih, riječkih i splitskih maturanata daleko su veće od onih iz Zagreba, koji je glavni grad i svekoliki centar Hrvatske. Najveću želju za trajnim preseljenjem imaju riječki maturanti, a slijede ih srednjoškolci iz Osijeka. Najmanje tendencije prema trajnoj migraciji imaju splitski maturanti. Govoreći terminologijom migracija, ta je populacija potencijalni emigracijski kontingent vodećih hrvatskih gradova.

Društveni, ekonomski, politički, ali i obiteljski i religijski kontekst mogu biti poticaj za odlazak ili ostanak mladih ljudi u domovini. Naime, statistički značajno niže migracijsko raspoloženje imaju srednjoškolci čiji su roditelji višega obrazovanja i socioekonomskoga statusa te koji odrastaju u cjelovitim obiteljima. Nereligiozni maturanti iskazali su značajno veću spremnost da se odsele i privremeno, radi nastavka obrazovanja, i trajno iz gradova u kojima odrastaju. Postavlja se pitanje kakva bi situacija bila da je anketa provedena u gradovima nižega centraliteta ili da je anketirano takvo stanovništvo ruralne Hrvatske.

Ovo istraživanje ponudilo je nekoliko znanstveno utemeljenih činjenica o migracijskom raspoloženju mladih u hrvatskim gradovima i stvorilo solidnu osnovu za nastavak istraživanja o specifičnim uzrocima, razlozima i motivima odlaska ili pak ostanka u Hrvatskoj.

tion showed a significant difference between students in vocational schools and gymnasia. Vocational school students planned on continuing their education and seeking their first job in their home city, while gymnasium students were motivated to leave for another European city in order to continue their education. The analysis of the students' place of residence also points toward a complex link between socioeconomic development and demographic changes. The emigration tendencies of high school graduates from Osijek, Rijeka, and Split are greater by far than those of high school graduates from Zagreb-Croatia's capital and overall centre. High school graduates from Rijeka demonstrated the largest desire for relocation, followed by those from Osijek. High school graduates from Split demonstrated the lowest level of tendency towards permanent migration. Speaking in migration terms, this population is a potential emigration contingent of the leading Croatian cities.

The social, economic, political, as well as family and religious contexts can present an incentive for young people to leave or remain in their homeland. A statistically significantly lower premigratory disposition was found in high school students whose parents are of higher education and socioeconomic status and who grow up in complete families. Non-religious high school graduates expressed a significantly higher level of readiness to move from the cities they grew up in, both temporarily, for continuing their education, and permanently. It would be interesting to see the results of a survey conducted in cities of lower centrality or if the population on the threshold of activity in rural Croatia had been surveyed.

This research offered several scientifically-grounded observations on the premigratory dispositions of young people in Croatian cities and has provided a solid basis for future research on the specific causes, reasons, and motives for leaving or staying in Croatia.

- Akrap, A., Živić, D., 2009: Migracije u 20. stoljeću: od obećane zemlje do depopulacije, u: *Slavonija, Baranja i Srijem: vrela europske civilizacije*, (ur. Biškupić, B.), Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 459-464.
- Babić, D., Lajić, I., 2004: Obrazovne, radne i profesionalne težnje mladih otočana – primjer zadarskih otoka (Iž, Dugi otok, Ugljan), *Migracijske i etničke teme* 20 (2-3), 259-282.
- Babić, D., Lajić, I., Podgorelec, S., 2004: Otočni izazovi – življenje na periferiji, odlazak ili revitalizacija otočnog mikro-socijalnog ambijenta, *Sociologija sela* 42 (3), 255-276.
- Bartram, D., Poros, M. V., Monforte, P., 2014: *Key Concepts in Migration*, Sage, London.
- Blossfeld, H.P., Hofmeister, H., 2005: *Global life: Life Courses in the Globalization Process*, University of Bamberg, Bamberg.
- Boneva, B. S., Frieze, I. H., 2001: Toward a Concept of a Migrant Personality, *Journal of Social Issues* 57 (3), 477-491, DOI: 10.1111/0022-4537.00224.
- Božić, S., Burić, I., 2005: Migracijski potencijal Hrvatske – mikroanalitički aspekti, *Migracijske i etničke teme* 21 (1-2), 9-33.
- Brajsa-Žganec, A., 2007: Croatia, u: *International Encyclopedia of Adolescence: a Historical and Cultural Survey of Young People Around the World* (ur. Arnett, J. J.), Routledge, New York, 195-204.
- Burušić, J., Šerić, M., 2015: Girls' and Boys' Achievements Differences in the School Context: An Overview of Possible Explanations / Postignuća djevojčica i dječaka u školskom kontekstu: pregled mogućih objašnjenja utvrđenih razlika, *Croatian Journal of Education – Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje* 17 (4), 137-173, DOI: 10.15516/cje.v17i0.800.
- Cairns, D., 2014: Wouldn't Stay Here: Economic Crisis and Youth Mobility in Ireland, *International Migration* 52 (3), 236-249.
- Castles, S., Miller, M. J., 2003: *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Clemens, M. A., 2014: *Does Development Reduce Migration?*, IZA (IZA Discussion Papers, 8542), Bonn, <http://hdl.handle.net/10419/106535> (11.12.2017.).
- Collier, G., 1994: *Social Origins of Mental Ability*, Wiley, New York.
- Čipin, I., Strmota, M., Medimurec, P., 2016: Mobilnost stanovništva u Hrvatskoj iz perspektive životnoga ciklusa, *Migracijske i etničke teme* 32 (1), 9-35, DOI: 10.11567/met.32.1.1.
- Črpić, G., Zrinščak, S., 2010: Dinamičnost u stabilnosti: religioznost u Hrvatskoj 1999. i 2008. godine, *Društvena istraživanja* 19 (1-2), 3-27.
- de Haas, H., 2008: *Migration and Development – A Theoretical Perspective*, International Migration Institute, University of Oxford, Oxford, (IMI Working paper 9), <https://www.imi.ox.ac.uk/publications/wp-09-08> (25.01.2018.)
- de Haas, H., 2010: Migration and development: a theoretical perspective, *International Migration Review* 44 (1), 227-264, DOI: 10.1111/j.1747-7379.2009.00804.x.
- Faist, T., Fauser, M., Reisenauer, E., 2013: *Transnational Migration*, Polity Press, Cambridge.
- Frieze, I. H., Boneva, B., Šarlija, N., Horvat, J., Ferligoj, A., Kogovšek, T., Miluska, J., Popova, L., Korobanova, J., Sukhareva, N., Erokhina, L., Jarašova, E., 2004: Psychological differences in stayers and leavers: emigration desires in central and eastern European university students, *European Psychologist* 9 (1), 15-23, DOI: 10.1027/1016-9040.9.1.15.
- Frieze, I. H., Li, M., 2010: Mobility and personality, u: *The Psychology of Global Mobility*. (ed. Carr, S.), Springer, New York, 87-103. DOI: 10.1007/978-1-4419-6208-9_5.
- Frieze, I. H., Man, Y. L., Drevenšek, P., Gazvoda, A., Mihelić, S., Ogrinc, P., 2011: Psychological factors in migration and place attachment in Slovene students, *Anthropos* 3-4 (223-224), 179-191.
- Gans, H. J., 1999: Filling in Some Holes: Six Areas of Needed Immigration Research, *American Behavioral Scientist* 42 (9), 1302-1313, DOI: 10.1177/00027649921955083.
- Golub, B., 2003: Zašto odlazimo?, *Društvena istraživanja* 12 (1-2), 115-140.
- Gustafson, P., 2001: Roots and routes, *Environment and Behavior* 33 (5), 667-687, DOI: 10.1177/00139160121973188.
- Hoffman, S., Marsiglia, F. F., Ayers, S. L., 2015: Religiosity and Migration Aspirations among Mexican Youth, *Journal of International Migration and Integration* 16 (1), 173-186.
- Ilišin V., Bouillet D., Gvozdanović A., Potočnik D., 2013: *Youth in a Time of a Crisis: First IDIZ-Friedrich-Ebert-Stiftung Youth Survey*, Institute for Social Research – Friedrich Ebert Stiftung, Zagreb.
- International Organisation for Migration, 2015: *World Migration Report, Migrants and Cities: New Partnerships to Manage Mobility*, Geneva, http://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr2015_en.pdf (28.06.2017.).
- Klempić Bogadi, S., Lajić, I., 2010: Demografska budućnost Gorskoga kotara, *Migracijske i etničke teme* 26 (2), 191-212.
- Klempić Bogadi, S., Lajić, I., 2014: Suvremena migracijska obilježja statističkih jedinica Republike Hrvatske, *Migracijske i etničke teme* 30 (3): 437-477, DOI: 10.11567/met.30.3.7.
- Koikkalainen, S., Kyle, D., 2016: Imagining mobility: the prospective cognition question in +migration research, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 42 (5), 759-776, DOI: 10.1080/1369183x.2015.1111133.
- Kuzman, M., 2009: Adolescencija, adolescenti i zaštita zdravlja, *Medicus* 18 (2), 155-172.
- Lajić, I., 2004: Noviji razvoj stanovništva Hrvatske: regularno i neregularno kretanje stanovništva, *Migracijske i etničke teme* 20 (2-3), 171-185.
- Lajić, I., Podgorelec, S., Babić, D., 2001: Migracijske dileme otočana: od cirkulacije prema migraciji ili ostanku?, *Migracijske i etničke teme* 17 (3), 175-194.
- Lajić, I., Babić, D., 2001: Dilema mladih otočana: ostanak ili odlazak s otoka – primjer šibenskih otoka, *Sociologija sela* 39 (1-4), 61-82.
- Lajić, I., Klempić Bogadi, S., 2012: Migracijska komponenta u suvremenome demografskom razvoju Rijeke i priobalja Primorsko-goranske županije, *Migracijske i etničke teme* 28 (2), 165-187.
- Larson, R., 2002: Globalization, societal change and new technologies: what they mean for the future of adolescence, *Journal of Research on Adolescence* 12 (1), 1-30, DOI: 10.1111/1532-7795.00023.
- Leutar, Z., Josipović, A. M., 2008: Neke dimenzije religioznosti mladih, *Nova prsutnost: časopis za intelektualna i dubovna pitanja* 6 (3), 397-420.
- Marinović Jerolimov, D., 2002: Religioznost, nereligioznost i neke vrijednosti mladih, u:

I. Lajić
A. Malnar
R. Mišetić

**Predmigracijsko
raspoloženje
maturanata četiriju
najvećih hrvatskih
gradova**

Premigratory
disposition of high
school graduates in
four biggest cities in
Croatia

**Literatura
Literature**

- Mladi uoči trećeg milenija*, (ur. Ilišin, V., Radin, F.), Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Zagreb, 79-124.
- Marinović Jerolimov, D., Jokić, B., 2010: Religion and Youth in Croatia, u: *Annual Review of the Sociology of Religion* 1 (ed. Giordan, G.), Youth and Religion, Brill, Leiden, 307-327.
- Massey, D. S., 1999: Why does immigration occur? A theoretical synthesis, *The Handbook of International Migration: the American Experience*, (ur. Hirschman, C., Kasinitz, P., DeWind, J.), Russell Sage Foundation, New York, 34-52.
- Massey, D. S., 2003: Patterns and processes of international migration in the 21st century, *Conference on African Migration in Comparative Perspective*, Johannesburg, 4-7.
- Mizanur, R., 2007: Migration and Social Development: A Family Perspective, *ARI Working Paper* 91, Asia Research Institute, Singapore.
- Peracković, K., Rihtar, S., 2016: Materijalizam kao društvena vrijednost i poticaj namjerama iseljavanja iz Hrvatske, *Migracijske i etničke teme* 32 (3), 295-317, DOI: 10.11567/met.32.3.1.
- Peternel, L., Malnar, A., Martinović Klarić, I., 2015: The analysis of cultural consensus model of two good life sub-domains - health & well-being and migration & socio-economic milieu - in three population groups from Croatia, *Journal of Biosocial Science* 47 (4), 469-492, DOI: 10.1017/S0021932014000194.
- Pflegel, J., 2002: *Family and migration. Research developments in Europe: A general overview*, Austrian Institute for Family Studies, Wien.
- Potočnik, D., 2017: Obiteljske okolnosti mladih, u: *Generacija osujećenih mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća*, (ur. Ilišin, V., Spajić Vrkaš, V.), Biblioteka znanost i društvo, Zagreb, 31-75.
- Rajić, N., Pejaković, T., Lončarić, S., 2016: *Promjene općeg kretanja i osnovnih struktura stanovništva Grada Zagreba 2001. - 2011.*, Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Zagreb.
- Scannell, L., Gifford, R., 2010: Defining place attachment: a tripartite organizing framework, *Journal of Environmental Psychology* 30 (1), 1-10, DOI: 10.1016/j.jenvp.2009.09.006.
- Šakaja, L., Mesarić-Žabčić, R., 2001: Neke kognitivne pretpostavke migracija iz Hrvatske u druge europske zemlje, *Hrvatski geografski glasnik* 63 (2), 43-65.
- Šverko, I., 2005: Studentske namjere odlaska u inozemstvo: veličina potencijalnog »odljeva mozgova« i njegove odrednice u 1995., 1997. i 2004. godini, *Društvena istraživanja* 14 (6), 1149-1174.
- United Nations, 2013: Youth & migration, World Youth Report, United Nations Publication, New York, <http://www.un.org/esa/socdev/unyin/wyr/2013/report.pdf>. (28.1.2018).
- van Dalen, H. P., Henkens, K., 2013: Explaining emigration intentions and behaviour in the Netherlands, 2005-10, *Population studies* 67 (2), 225-41. doi: 10.1080/00324728.2012.725135
- Quaglia, R. J., Cobb, C. D., 1996: Toward a theory of student aspirations, *Journal of Research in Rural Education* 12 (3), 127-132.
- Živić, D., 2013: Demografski okvir društvene stabilnosti i gospodarskog razvoja Istočne Hrvatske (2001. -2011.), u: *Uloga obrazovanja u identitetu društva i ekonomiji znanja*, (ur. Šundalić, A., Zmaić, K., Sudarić, T.), Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, 65-87.
- Eurostat, 2018: Unemployment statistics, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics#Unemployment_trends (21.4.2018)
- Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, 2016: Srednje škole kraj šk. g. 2014./2015. i početak šk. g. 2014./2015./ Upper secondary schools end of 2014/2015 school year and beginning of 2015/2016 school year, *Priopćenje* LIII, Broj 8.1.3., / *First Release* LIII, Number 8.1.3., (26.04.2016.). 2016.
- Državni zavod za statistiku/Croatian Bureau of Statistics, 2014: Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2014.: Stanovništvo prema vjeri./Statistical Yearbook of the Republic of Croatia in 2014: Population by Religion, www.dzs.hr (08.03.2018.).

Izvori Sources

Autori Authors

Ivan Lajić ivan.lajic@imin.hr
dr. sc., znanstveni savjetnik u trajnom zvanju, zaslužni znanstvenik, Vladimira Varićaka 4,
10 000 Zagreb, Hrvatska

Ana Malnar ana.malnar@imin.hr
dr. sc., znanstveni suradnik, Institut za migracije i narodnosti, Trg Stjepana Radića 3,
10 000 Zagreb, Hrvatska

Roko Mišetić roko.miseti@unicath.hr
izv. prof. dr. sc., Odjel za sociologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Ilica 242,
10 000 Zagreb, Hrvatska